

В українських перекладах античної літератури взято Еразмову традицію (як найближчу до оригіналу), традицію класичної латини та українську літературну традицію, зокрема традицію українських перекладів творів давньогрецької та римської літератури. Відповідно до цього основними варіантами в словнику є форми Алкатої, Алтея, лапіги, амбросія, Аретуся, Асія, Сісіф, Атамант, Гіакінт, Егіст, Керера, Левкотей, Пітон, Тесей, Тісба, Тоант. Форми амбросія (амвросія), Аретуза, Азія, Сізіф, Афант, Гіацинт (Іакінф), Егісф, Церера, Левкофея, Піфон, Тезей, Фоант, що більш-менш поширені в українській літературній традиції, подаються як фонетичні варіанти. Основним варіантом імені (при наявності кількох) обирається: а) найпоширеніший в українській літературній традиції (Амальтея, Полігімнія, Тіндарей); б) грецька (коли йдеться про героїв грецьких міфів) форма (Асклепій, Гекаба, Геракл, Лето, Полідевк). Після основної форми наводяться фонетичні та фонетико-морфологічні варіанти, зокрема латинські (Амалфея, Полімнія, Тіндар, Ескулап, Гекуба, Геркулес, Латона, Поллукс). Закінчення грецьких і латинських імен чоловічого роду -os, -es, -us та ін., як правило, не зберігаються: Асклепій, Геракл, Гіменей, Меркурій (пор. гр. Asklepios, Herakles, Hymetiaios, лат. Mercurius). У залежності від поширеності вживання в українській мові відповідне ім'я з закінченням наводиться як основне (КРОНОС, Крон) або як варіант (ГЛ, Гілас) [8,ст.5]

Отже, термін «безеквівалентна лексика», яким позначені власні назви, не означає, що ці слова взагалі неможливо перекласти. Переклад власних назв в основному відбувається шляхом: перекладацької транслітерації, транскрибування та калькування.

1. *Кухаренко В.А.* Интерпретация текста. – Москва, «Просвещение», 1988. – 190 с.
2. *Белей Л.О.* Нова українська літературно-художня антропонімія: Проблеми теорії та історії. – Ужгород, 2002. – 175с. 3. *Виноградов В.С.* Введение в переводоведение. – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с. 4. *Влахов С., Флорин С.* Непереводимое в переводе. – М.: Международные отношения, 1980. – 340 с.
5. *Ермолович Д.И.* Имена собственные. Теория и практика межъязыковой передачи на стыке языков и культур. – М.: Валент, 2005. – 416с. 6. *Суперанская А. В.* Общая теория имени собственного. – М.: Наука, 1973. – 366с. 7. *Кочерган М.П.* Вступ до мовознавства, підруч. – 2. вид. – К. Академія, 2005. – 368с. 8. *Словник античної міфології.* – К.: Наукова думка, 1985. – 236 с. 2-е видання. – 1989.

Опац О.М., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПЕРЕКЛАД «БЕЛЬГІЦИЗМІВ»

У статті розглянуто поняття бельгїцизму, його складові та проаналізовано чинники появи мовної варіативності у Бельгії. Виявлено основні лексичні, граматичні та фонетичні характеристики бельгїських варіантних одиниць, які потребують урахування при перекладі.

Ключові слова: бельгіцизм, варіативність, мовний варіант, регіонально маркована одиниця, валлонська мовна спільнота.

В статье рассмотрено понятие бельгицизма, его составляющие и проанализировано причины возникновения языковой вариативности в Бельгии. Выявлены основные лексические, грамматические и фонетические характеристики бельгийских вариантных единиц, которые необходимо учитывать при переводе.

Ключевые слова: бельгицизм, вариативность, языковой вариант, регионально маркированная единица, валлонское языковое сообщество.

In the present article the notion of belgicism and its components are examined, factors of appearance of linguistic variation in Belgium are analyzed. The main lexical, grammatical and phonetic characteristics of Belgian regionalisms that should be taken into account in translation are revealed.

Key words: belgicism, variation, linguistic variant, regionalism, Wallon linguistic community.

Перш за все, хотілося б звернутися до самого поняття «бельгіцизм»...Говорячи про бельгіцизми ми маємо на увазі варіантні лексичні одиниці французької мови, що превалюють на території Бельгії, а саме на території її валлонської мовної спільноти.

Слід нагадати, що Королівство Бельгія поділяється на три великих регіони: фламандський регіон, валлонський регіон та Брюсельський столичний округ.

У фламандському регіоні та частині Брюсельського округу офіційною мовою є нідерландська мова, натомість у валлонському регіоні та іншій частині Брюсельського округу превалює французька мова.

Варто зазначити, що у Бельгії є ще й невелика німецькомовна спільнота, що охоплює частину провінції Льеж, яка входить до складу валлонського регіону.

Постає питання: чому ж у Бельгії склалася така ситуація тримовності? Чинниками цього є екстралінгвістичні фактори, а саме: географічні та історичні.

З огляду на своє географічне положення, Бельгія є державою Північно-Західної Європи. На півночі вона має спільні кордони з Нідерландами, на сході межує з Німеччиною, на південному сході – з Люксембургом, на півдні та заході – з Францією.

Історично склалося так, що тривалий час Бельгія не існувала як окрема держава, а входила до складу то Нідерландів, то Франції. Лише у 1830 р. Бельгія вийшла зі складу Нідерландського королівства та здобула незалежність. Але попередній досвід перебування у складі інших країн, відсутність власної державності та мови не міг не датися взнаки, наклавши глибокий відбиток на мову її спільнот.

Отже, говорячи про французьку мову Бельгії, слід зазначити, що вона зазнала значного впливу нідерландської та частково німецької мов, що виявляється на різних рівнях мови: лексичному, граматичному, фонетичному...

Стосовно лексичного складу французької мови Бельгії, слід зазначити таку його особливість, як збереження архаїзмів, що давно вийшли з ужитку французької мови «шестикутника», а у Бельгії все ще продовжують використовуватися [3; 25].

Наприклад: використання прийменника *endéans*, що означає «dans les» (Votre costume sera prêt *endéans les neuf jours*. – Ваш костюм буде готовий через 9 днів). Навіть славнозвісні бельгійські числівники *septante* – сімдесят та *nonante* – дев'яносто є архаїзмами, що раніше широко використовувались у Франції до того, як їх замінили *soixante-dix* та *quatre-vingt-dix*. До речі, від них були утворені деривати *septantième* – сімдесятий та *nonantième* – дев'яностий, а також *septantaine* – група з сімдесяти осіб та *nonantaine* – група з дев'яноста осіб.

Як приклади таких бельгіцизмів-архаїзмів можна навести наступні слова та словосполучення: *s'encourir* замість *se sauver* (втекти), *gazette* замість *journal* (газета), *là contre* замість *contre cela* (натомість), *maïeur* замість *maire* (мер), *minerval* замість *droits d'inscription* (плата при зарахуванні до вищого учбового закладу), *nonnette* замість *religieuse* (черниця), *instiguer* замість *inciter* (підштовхувати), *épastrouiller* замість *étonner* (дивувати) тощо.

Іншою особливістю бельгійського варіанту французької мови, що не

може не враховуватися при перекладі, є велика наявність у ній фландризмів, тобто лексичних та граматичних елементів нідерландської мови, поширеної на теренах Фландрії [4; 78]. Зокрема, це такі слова та вирази, утворені способом калькування з нідерландської мови, як: *blinquer* замість *briller* (блищати), *bourgmestre* замість *maire* (мер), *douf* замість *lourd* (важкий), *dringuelle* замість *pourboire* (чайові).

Способом калькування утворюються не лише слова, а й цілі вирази, як, наприклад, вираз *avoir un gros cou* – (досл.) мати товсту шию, що означає бути самовпевненим. При перекладі калькуватися можуть не лише самостійні частини мови, а й службові. Наприклад: *il est fâché sur moi* замість *il est fâché contre moi* (він сердитий на мене).

До речі, поняття бельгіцизму може охоплювати як слова та вирази бельгійського варіанту французької мови, які не існують у французькій мові Франції, так і лексичні одиниці, які є загальновідомими та вживаними на території Франції, але у Бельгії вони набувають зовсім іншого значення, тобто йдеться про так званих «хибних друзів перекладача». Прикладами питома бельгійської лексики є наступні: *choser* у значенні *faire* (робити), *aubette* – крита зупинка громадського транспорту, *drève* – алея, обсаджена деревами, *dracher* – лити як з відра (коли йдеться про дощ).

Яскравим прикладом другого типу бельгіцизмів є слово *pistolet*. У центральнофранцузькому варіанті мови воно означає пістолет, але у бельгійському варіанті воно набуває значення круглої булочки, яке невідоме французам [5; 14]. Або ж лексема *académique* у французькій мові Франції означає «академічний», а у Бельгії вона має значення «університетський», оскільки калькується семантична структура німецького слова *Akademie* [1; 103].

Дієслова на позначення прийому їжі також мають певну особливість. У Бельгії *déjeuner* означає не обідати, як це є у французів, а снідати, *dîner* – не вечеряти, а обідати, а дієслово *вечеряти* у бельгійців передається лексемою *souper*.

Отже, при перекладі регіонально маркованих бельгійських варіантів треба бути особливо уважним та уникати інтерференції з французькою мовою Франції, оскільки іноді це може ввести в оману перекладача і зміст вихідного повідомлення буде викривлено у перекладі.

Говорячи про варіативність норми французької мови у Бельгії, можна казати не лише про певні лексичні особливості, а й про граматичні. Бельгійці, наприклад, рахуючи, мають звичку вживати сполучник *et* між сотнями та одиницями: *cent et un*, *cent et deux* тощо [5; 14].

Іншою граматичною особливістю є те, що у бельгійському французькому деякі дієслова стають зворотніми, тобто використовуються з особовим займенником *se*: розлучатися буде не *divorcer* як це прийнято у центральнофранцузькому варіанті, а *se divorcer*. Але в деяких випадках спостерігається і протилежне явище, тобто вилучення займенника *se*: *allons promener* означає *allons nous promener*.

Також часто відрізняється вживання прийменників та артиклів у французькій мові Франції та у її бельгійському варіанті: *porter à bras* замість *porter dans les bras* (нести в руках), *en rue* замість *dans la rue* (на вулиці), *venir de pied* замість *venir à pied* (прийти пішки), *n'en pouvoir rien* замість *n'y pouvoir rien* (нічого не вдіяти), *d'un commun accord* замість *de commun accord* (за обопільною згодою), *sous eau* замість *sous l'eau* (під водою), *sur base de* замість *sur la base de* (на основі), *moins quart* маючи на увазі *moins le quart*, коли йдеться про часові відношення (*il est sept heures moins quart* – за чверть на сьому) тощо [5; 152-153].

Бельгійська вимова також являє собою цікавий феномен. Однією з її особливостей є зміна наголосу в слові. Як ми знаємо, наголос у французькій мові падає на останню не німу голосну. У нідерландській мові, навпаки, більшість слів має наголос на початку слова. Отже, під впливом нідерландської бельгійці іноді переміщують наголос з кінця слова на початок. Тобто, наприклад, замість *Dubonnet* вони вимовляють *Dubonnet*.

А оскільки наголос зміщуються на початок слова, то часто кінцеві приголосні мають тенденцію або не вимовляються зовсім (*terrible* – [terrɪp], *formidable* – [formidap]), або відбувається інверсія двох останніх літер (*formidable* стає [formidabel], *possible* – [possibel]).

Говорячи про бельгійську вимову, не можна оминати той факт, що бельгійці вимовляють голосні складові дифтонгів не як одне ціле, а окремо кожен голосний: *lion* – li-on, *avion* – avi-on.

Іншою особливістю бельгійської мови є оглушення кінцевих дзвінких приголосних, які ніколи не зазнають такої асиміляції у французькій мові Франції. У такому випадку, кінцеве [b] вимовляється як [p] (*trombe* [trompe]), [g] як [k] (*dogue* [dock]), [v] як [f] (*univ* [unif]), [z] як [s] (*rose* [rosse]), [d] як [t] (*qu'il rende* [rente]), [j] як [ch] (*belge* [belch]) [5; 141-142].

На ці фактори слід зважати під час перекладу з французької бельгійської на українську мову, коли перекладач має спиратися не лише на звучання лексичних одиниць, яке з огляду на асиміляцію приголосних та наявність омофонів не завжди є зрозумілим, а й значною мірою спиратися на контекстне оточення лексем.

Усі ці особливості потребують урахування під час перекладу з української мови на французьку, орієнтованого на франкомовну валлонську спільноту Бельгії.

Здавалося б, навіщо відтворювати такі регіональні особливості мови, які мають місце лише в межах певного географічного та соціокультурного простору? Може для перекладу виявляться достатніми знання французької мови Франції, особливо у наш час глобалізаційних процесів?..

Утім, можна сказати, що незважаючи на глобалізацію, країни прагнуть зберегти свій національний колорит та мовно-культурну ідентичність, яка, зокрема, проявляється у пов'язанні та закріпленні у вжитку таких регіонально маркованих варіантних одиниць.

Урахування такої специфіки французької мови Бельгії постає невід'ємною складовою, коли йдеться про налагодження міжкультурного діалогу між представниками валлонської бельгійської спільноти та іншої країни.

Говорячи про українсько-французький переклад, орієнтований на франкомовну бельгійську аудиторію, можна говорити про таку необхідність, як явище прагматичної адаптації, метою якої є відтворення змісту українського повідомлення засобами французької мови з урахуванням регіональної варіативності норми мови та відповідним «приспосовуванням» до французької мови Бельгії, тобто йдеться про урахування при перекладі усіх вищезазначених особливостей лексичного складу, морфологічно-синтаксичної будови та фонетичної специфіки мови.

1. *Чередниченко О.І.* Про мову і переклад. – К.: «Либідь», 2007. 2. *Beardmore B.* Le français régional de Bruxelles. – Bruxelles, 1971. 3. *Doppagne A.* Les régionalismes du français. – P., 1978. 4. *Hanse M.* Chasse aux belgicisms. – Bruxelles, 1974. 5. *Lebouc G.* Le belge dans tous ses états. Dictionnaire de belgicisms, grammaire et prononciation. – P., 1998. 6. *Mercier P.* Petit dictionnaire franco-belge. – Bruxelles, 1990.

Пікульська О.М., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

PR-СТРАТЕГІЇ ПРИ ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ МОВЦЯ ЯК ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧА ПРОБЛЕМА (на прикладі українських перекладів промов Стіва Джобса)

Стаття присвячена вивченню проблеми перекладу промов топ-менеджерів як особливого виду міжмовної творчості. Матеріалом дослідження послужив переклад промови Стіва Джобса «Залишайтеся голодними, залишайтеся безрозсудними». Проведений аналіз дозволив виокремити основні перекладацькі трансформації у сполученні з PR-стратегіями як засобів створення відповідного іміджу мовця.

Ключові слова: імідж, перекладацька стратегія, PR-прийом, лінгвістична конструкція.

Статья посвящена изучению проблемы перевода речей топ-менеджеров как особого вида межъязыкового творчества. Материалом исследования послужил перевод речи Стива Джобса «Оставайтесь голодными, оставайтесь безрассудными». Проведенный анализ позволил выделить основные переводческие трансформации вместе с PR-стратегиями как средством создания соответствующего имиджа говорящего.

Ключевые слова: имидж, переводческая стратегия, PR-прием, лингвистическая конструкция.

The article is dedicated to the study of translating top-managers' speeches as a manifestation of interlingual creativity. Translation of the speech by Steve Jobs "Stay hungry, stay foolish" served as the material for investigation. The research helped to define the main translation transformations in connection with PR strategies as a means of creating a particular speaker's image.